

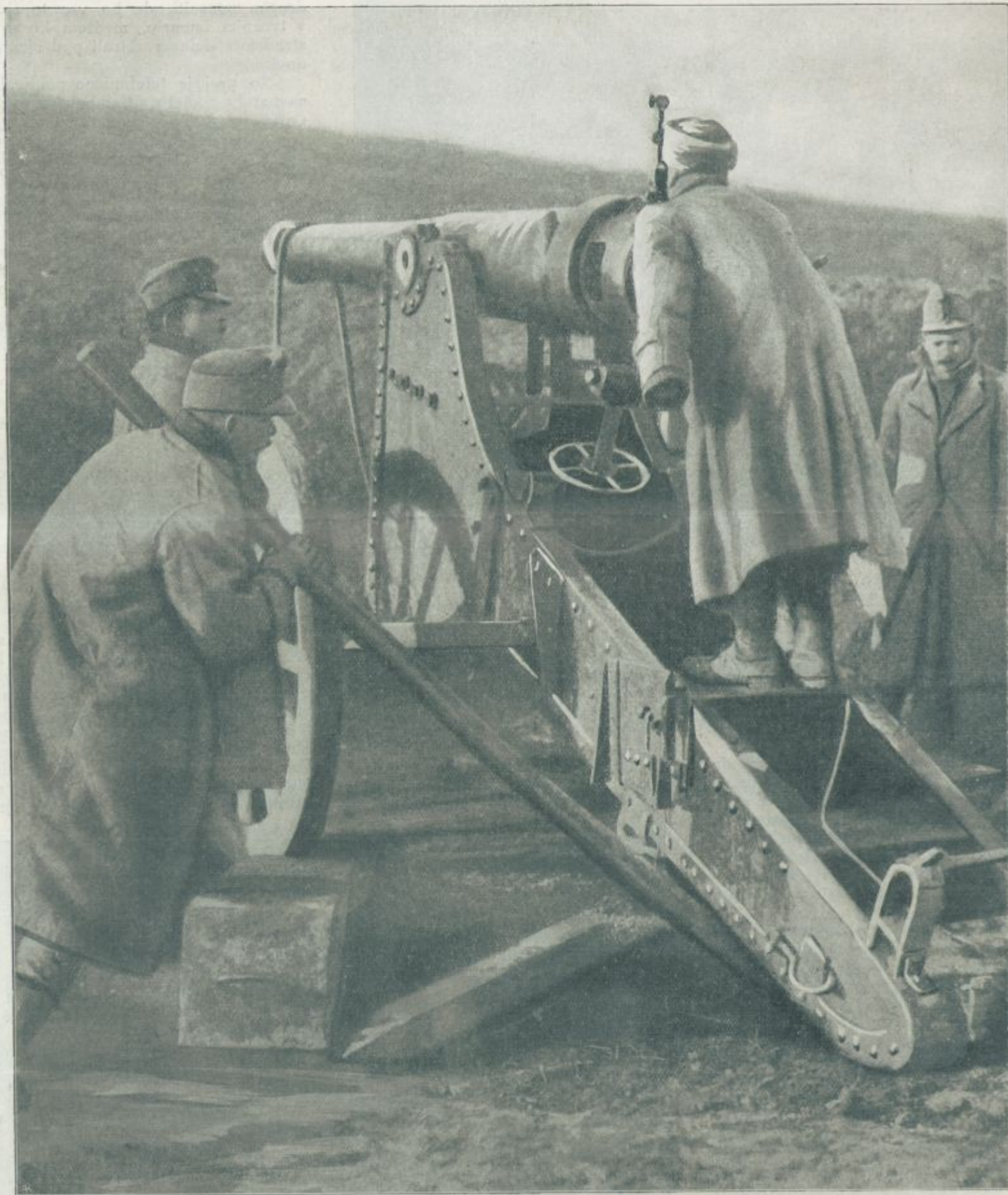
ILUSTRIRANI

GLASNIK

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA KRON 8^{.-}, ZA DIJAKE KRON 6^{.-}; POSAMEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10^{.-}, ZA DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13^{.-}

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA UREDNIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATOLIŠKA TISKARNA. :: NAROČNINA, REKLAMACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 1. * 12. AVGUSTA 1915 * IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 50.

Vrnavanje naših težkih topov na laškem bojišču.

Pri Dardanelah. ☉ Novo življenje v Jvangorodu. ☉ Tripolis. ☉ Italijani se izkrcujejo v Tripolisu. ☉ Stolp v Memlu. ☉ Nemci v Varšavi. ☉ Notranjost podmorskega čolna, itd.

Brez premoga in železa.

Slika iz bodočnosti.

Lepega dne leta 1995. je bilo prebivalstvo Hamburga jako vzrojeno. Povzročila je to novica, ki je bila tiskana v obliki brzojavke na lepakih: »Republika

množino železne rude, za katere še ne velja odlok vlade. Počasi so se duhovi pomirjevali. Veleindustriji so potom skupnega nakupa preprečili nadaljnje padanje cen. Pri vsem tem pa so kuxhavenski papirji zelo padali. Sicer so se akcije plavža v Lauri na Lotarinškem, ki je bil

za tovarno; s tem so zmanjšali ogromne stroške za prevožnjo inozemskih surovin v notranjost ozemlja.

Kmalu so se prikazali na obzorju dimniki kuxhavenskih tvornic. Kolikokrat jih je Lieber s ponosom opazoval, ko se je vračal z Angleškega ali iz Amerike. Prikazali so se na obzorju kot prvi označevalci Hamburga. Danes pa ga napolnjuje pogled na deseterico teh orjakov, ki se jim čoln hitro bliža, le s skrbjo. Kako dolgo bo lahko še preskrbljal hrano za njihova nenasitna žrela. Kar streslo ga je pri misli, da bo moral en plavž za drugim ugasniti, da bo vse to življenje v tvornici izumrlo, medtem ko se bodo stradajoči delavci zbirali pod njenimi zidovi.

Že prej je telefonično poklical podravnatelje podjetja v Hamburg na razgovor. Čakali so ga že v posvetovalnici.

»Gospoda,« je začel Lieber, »položaj Vam je znan. Napeti moramo vse sile, če hočemo vsaj nekaj časa še vzdržati. Prosim Vas za nasvete!« Govorili so sem, govorili tja, pa vendar niso iztaknili ničesar, kar bi jim odvzelo skrbi. Ko je Lieber zaključil sejo, se mu položaj ni zdel več tako brezupen kot prej. Toda brez železa in premoga ne bo moglo evropsko prebivalstvo živeti! Zato je katastrofa neizogibna. Evropa si bo s silo poskrbela rudo: prišlo bo do vojske med Evropo in Azijo, kakršne svet še ni videl.

Lieber se je odločil, da pojde v najkrajšem času na Lotarinško, da se na mestu prepriča, kako je z rudnikom.

Pri Dardanelah. Poškodovano angleško bojno ladjo vlečejo v luko Mundros na otoku Lemnos.

Kitajska je prepovedala izvoz železnih rud in premoga. — Hm, ravno tega je še manjkalo! Komaj so se Evropejci, ki so že davno izčrpali skoro vse zaklade premoga in železnih rud, vživeli v dejstvo, da so isto storile Združene države! Zadnji vir za najkoristnejši rudi zaprt! Evropa je brez premoga in železa!

Borza je bila središče razburjenja. Bolj gost kot navadno je prihajalo ljudstvo, živahnije so bile kretnje, glasovi so se bližali vpitju. Na telefonskih postajah je bil grozen naval. V mrzlični naglici skušata veletržec in veleindustrijec dobiti od svojih zastopnikov v tujini kolikor moč tehničnih poročil, da se bosta vedela primerno ravnati.

Pričelo se je divje, obupno rvanje. Efekti še obstoječih premogovnih in železnih rudnikov so se strahovito dražili, ko je ogromno drugih padalo v nič.

Tak je bil položaj, ko se je komercialni svetnik Lieber, ravnatelj kuxhavenskih železnih tvornic pripeljal v svojem motornem čolnu v Hamburg, da bi si ogledal nove vkrcalne naprave za svoje izdelke. Ko je izvedel za novico, je brž skočil v prvi avtomobil in se naglo odpeljal na borzo. Kar vrelo mu je po glavi! Križali so se v njej načrti s strašnimi poročili, strah z obupom. Moral bo brzo delati, da se obvarje pred padcem. Njegov borzni zastopnik je skočil k njemu. Brž mu je naročil, naj skliče navzoče veleindustrijce k pogovoru. Istočasno je razširil vest, da ima z kitajskimi izvoznimi tvrdkami sklenjene pogodbe za ogromno

tudi last te družbe, silno dvigale, ker samo ta rudnik je še bil, iz katerega so dobivali še znatne množine železa. Za ta trenutek je bil plavž neizmerne vrednosti, toda — gospod svetnik je le predobro vedel, da bo tudi ta rudnik skoro izčrpan...

Zamišljen je koračil Lieber proti Labi. Stopil je v svoj čoln in se odpeljal. Skozi gozd jadnikov in dimnikov se je ril čoln. Ob obrežju, kjer so stale prej prijazne hišice z rdečimi strehami se vrsti tovarna

»Ravno tako je,« gospod komercialni svetnik, kot sem Vam povedal pri seji. Na Vašo brzojavko sem takoj prišel z novim merjenjem. Rezultat se čisto vjema s prejšnjimi. Če rudnik po stari meri črpamo, bo vzdržal morda eno leto; če bi pa kopali v takem obsegu, da bi zalagali tudi kuxhavenske tvornice, smo v treh, štirih mesecih pri koncu.«

Komercialni svetnik pravi poln skrbi: »Ne gre samo za osebni blagor, ker v celi Nemčiji niso tako dobro preskrbljeni z rudo kot mi. Mi bomo torej najdalje vzdržali. Kaj bo pa potem, ko bo porabljen zadnje gnezdece rude, to ve le nebo!« Sluga z brzojavko v roki ga je prekinil. Lieber brzo pregleda list. »V Berlin me kličejo, kjer se bodo jutri zjutraj zbrali pri državnem kanclerju vsi ravnatelji rud-

Novo življenje v Ivangorodu. Avstrijsko-ogrske in nemške čete korakajo skozi mesto.

nikov in plavžev, da mu bodo poročali, koliko imajo še zaloge in kako je s tvornicami. — To pomeni vojsko.»

Rudniški ravnatelj pogleda na uro. Tri ura ponoči je. Čez četrt ure gre brzovlak. Če si gospod svetnik tega izberete, ste ob štirih že v Berlinu in lahko nekoliko spite pred konferenco, kar bi Vam po teh prečutih nočeh gotovo koristilo.»

Šla sta čez razsvetljeno dvorišče na cesto, kjer je čakal avtomobil. Par korakov pred njim se je zbrala gruča ljudi okrog nekega možaka, ki je na zid tovarne lepil velik, rdeč lepak. Z velikimi črkami je bilo tiskano na njem »Mobilizacija...«

Tiho sta si gospoda segla v roke. Ravnatelj Frank je gledal za avtomobilom, dokler mu ni izginil za oglom. Potrt je šel nato nazaj v pisarno, da še enkrat pregleda že tolikrat pregledane načrte, če se ni mogoče vrnila kje kaka napaka in ima rudnik morda več rude kot je preračunano.

Dan se je muzal skozi zastore, ko se je ravnatelj truden dvignil od papirjev. Nič se ne da izpremeniti, nič upati! Napetost, ki ga je doslej držala pokoncu, je popustila, bil je tako truden, da ga je obhajala omotica. Močno trkanje na vrata ga je spet osvežilo. Sluga mu je prinesel vizitko; začuden je čital: »Dr. Franc Wieser, privatni docent na rudarski akademiji v Klaus-talu.« — Kaj naj pomeni obisk starega prijatelja v tako zgodnji uri? Morda prinaša spet kako nesrečno novico? Prikimal je, in ko je sluga odprl vrata, je naglo stopil mladi docent v sobo. Komaj je prijatelja pozdravil, že se mu je usulo iz ust: »Spominjaš se na vrtanja in merjenja, ki sem jih napravil v jami pred kakim pol letom. Rekel sem Ti, da sem delal geološke poizkuse, v resnici pa se je šlo za veliko več.«

Nagnil se je naprej in mu govoril na uho: »Že pred desetletji smo trdili, da obstoji notranjost zemlje skoro izključno iz tekočega in plinastega železa. Novejše preiskave so to še bolj dognale. O globočini pa, v kateri naj bi se nahajalo železo, o njegovih kemičnih in fizičnih svojstvih, o primeseh in o tlaku, itd. vemo toliko kot nič. Že nekaj let sem pa jaz posebno natančno to stvar študiral. Prišel sem tako daleč, da si upam vrtati po železo v zemljo. Sedaj je treba vse moči napeti. Vsaka sekunda je draga; uspeh obvarje morda svet pred strašno vojsko.«

Rudniški ravnatelj je začuden gledal prijatelja kot bi dvomil o njegovem zdravem razumu. Ta je pogled razumel in segel pod suknjo.

»Ti še dvomiš, toda pomisleke Ti bom že pregnal!«

Razgrnil je načrt.

»Takrat sem pokrajino geološko raziskal in našel, da je od najnižjega predora (vodoravnega rova v rudniku) na Nemškem VIII a. še par sto metrov do tekoče snovi. Izumil sem tudi nov, pripraven sveder. Stvar bo sicer nevarna, toda zdaj je sila, in da bo prej, moramo iti v najglobljejši predor.«

»Res ne vem, kako to misliš,« odvrne ravnatelj, »predor, ki se meniva o njem je le en meter osemdeset centimetrov visok in zelo ozek, kako boš torej tu postavil vrtalni stroj?«

»Ne skrbi; to težkočo bo premagal moj novi stroj, ki je narejen nalašč za majhen prostor. Treba je le, da ga zvezemo z močnim električnim tokom in delo se lahko prične. Si hočeš stroj ogledati? Zunaj je. Vzel sem vse s seboj, in če si zadovoljen, lahko pričnemo, preden se popolnoma zdani.«

Tripolis.

PODLISTEK

Kresalo duhov.

Roman iz irskega življenja. Angleški napisal P. A. Sheehan. — Prevel Davorin Ciuha. (Dalje.)

»Potemtakem je mrzlica nalezljiva?«

»Ne, niti misliti ne, prav tako ne, kakor ni kašelj ali prehlad. Toda tu ne bo imel prave postrežbe.«

»Kaj še,« je razburjeno dejala starka. »Če je vse res, kar pravijo, tudi tam ni postrežba najboljša.«

»To je vse samo klepetanje starih babur, moja dobra gospodinja. Če bi jaz zbolel, bi šel sam v bolnišnico.«

»Prav, to lahko storite, toda dokler ubogi revež sam ne zahteva, ostane, kjer je.«

Zdravnik ni nič odgovoril, temuč stopil zopet v sobo.

»Vi počakajte svojo bolezen,« je dejal gospodu Maxwellu. »Prestali ste jo že dvakrat. Jaz bi Vas rad spravil v bolnišnico, kjer bi imeli dobro postrežbo in oskrbo. Ti dobri ljudje imajo še stare pred-sodke in Vas hočejo pridržati. Ker bolezen ni nalezljiva, ne morem nič proti. Napravite, kar sami hočete!«

»O kakšni bolnišnici govorite?« je vprašal gospod Maxwell, ki ga je globoko ganilo sočutno zanimanje teh ljudi.

»Samo ena je — bolnišnica za uboge. Toda opremljena je izborno in našli boste potrebno postrežbo.«

»Da, in če umre, ga puste umreti brez duhovniške tolažbe ter ga pokopljejo v kotu za samomorilce,« je dejala starka, ki je ravno vstopila.

»No,« je odvrnil zdravnik, »jaz si umijem roke. Seveda Vas bom še obiskal, a v Vaši bolezni je prva in glavna stvar: dobra postrežba.«

Gospod Maxwell je dolgo molčal. Nato je nenadoma rekel: »Ker so ti ljudje tako dobri, da me hočejo imeti, bom tudi ostal. Stvar leži v rokah Višjega.«

»Dobro,« je dejal zdravnik, ki se je odpravljal. »Samo od časa do časa mi poročajte, kako Vam je.«

Obrnivši se k Petru je dejal: »Zdravilo, mazilo in vato dobite v lekarni za uboge.« Ko je stopil skozi vrata, se je hipoma obrnil in pripomnil s pritajenim glasom:

»Mladenič ni bil na potovanju, le verujte mi.«

In tako je gospod Maxwell ostal, viseč med življenjem in smrtjo, pri teh neizkušenih, več ali manj nevednih ljudeh. Vedel je dobro, kaj je zastavil, a bil je zadovoljen.

Potem se je potopil v globok, z vsakovrstnimi sanjami pretrgan spanec. Ko se je zbudil, je stal ob njem stari gospodar. Zdelo se mu je, da je ob postelji nekakšna izprememba. Po dolgem premišljevanju je dognal, da so odnesli verske podobe, ki jih je ponoči tako pozorno opazoval. Omenil je to starcu.

»Glejte,« je odvrnil, »žena in Debbie vsekakor menita, da jih ne gledate radi; kar se tiče vere, bi Vam prav radi ne delali nobene nadleže.«

Italijani se izkrcujejo v Trípolisu.

Frank je vstal.

»Odpusti, ne zaupam ti še popolnoma. Tvoja trditve ima nekaj podlage, toda zakrivati si ne smemo, da je upanje na uspeh zelo majhno in da udeleženci tvegajo pri tem življenje. Možnost je pa vendarle in zato bomo poizkusili. Dal ti bom na razpolago zanesljive, izkušene delavce, tako da lahko že danes pričneš.«

»Če hočeš, pojdimo takoj doli.«

Frank je peljal prijatelja v sosednjo, kopalno sobo, kjer je bila pripravljena rudarska obleka. Oblekla sta se, vzela luč in palico ter šla proti rovu. Za njima so nesli delavci zaboje in geologove kovčege.

Napočil je dan. Rdeči in oranžasti pasovi so preprežali nebo. Čulo se je rožljanje strojev in udarjanje jeklenih vrvi po zraku, ki so izginile potem v dvigalni lopi. Tu je stal strojnik, roko na vzvodu in gledal na merilo, ki je kazalo, kje da se nahaja dvigalo v rovu, ter uravnaval njegov tek.

Ravnatelj da znamenje za »osebno vožnjo«. Stopila sta v mračen prostor, iz

katerega je peljal rov v globočino. Na znamenje z zvoncem se je ograja odprla, stopila sta na dvigalo, ki je po kratkem obotavljanju vedno hitreje drčalo v globočino. Neskončno dolgo je trajala pot. A končno se je vendar jela hitrost dvigala manjšati. Kmalu nato so obstali. Dosegli so najnižji predor. Kovčege in zaboje so naložili na prazen voziček, v drugega so sedli sami, električna lokomotiva pa je oba vlekla za sabo po ozkem predoru. Od konca proge so hodili še nekaj časa peš do mesta.

Prišli so do konca. Paznik je poslal tu zaposlene delavce drugam, in ko so od-

hajajoči koraki utihnili, je ravnatelj delavcem razložil, za kaj se gre. Zamolčal jim ni ničesar in dovolil vsakemu, da lahko odstopi. Izkušeni delavci so le tiho zmajali z glavami in ni ga bilo, ki bi odstopil. (Konec.)

Noč na laškem bojišču.

(Izvirno pismo našemu listu.)

Ležali smo prav spredaj pred specim bataljonom. Štirje: Slovenec, Hrvat, Čeh in Poljak. Bog ve, kako je prišlo, da smo se sešli na jugu štirje pri enem bataljonu, štirje Slovani med tolikimi tisoči drugih, da branimo slovansko zemljo. Jaz sem Primorec, Hrvat je pristen Zagorec, Čeh hiti nekaj pripovedovati o Pragi. »Praga, Praga in samo Praga.« Zdi se mi, da sploh ni drugega mesta na svetu zanj.

»Kaj bi napravil, če bi kdo hotel udreti v Prago?« sem ga vprašal nekoč.

»Prvi hip bi se jeze zjokal, potem bi grizel,« je odvrnil.

Hrvat pa se je okrenil, (dvakrat tako velik je kakor Čeh) ter dejal:

»Bogme da!«

Takrat sem prejel povelje, da moram mesto obolelega poročnika kot opazovalec na levo krilo v najsprejnejši jarek.

Od Rusov razstreljeni stolp za vodo na kolodvoru v Memlu.

»Bodite tako dober in recite Debbie, naj jih prinese zopet nazaj na staro mesto.«

»To bom storil. Njo in mater bo zelo veselilo.«

Podobe so prinesli nazaj.

To jim je vlilo poguma, da so si upali dalje. Vsled rahločutja in spoštovanja pred bolnikovim prepričanjem niso nikdar omenili vere; zdaj pa se je nahajal v smrtni nevarnosti in njegova »uboga duša« jim je povzročala velike skrbi.

Pozno zvečer, ko so mu ovili utrte razbolele ude v pavolo, je dejal Owen Mc. Auliffe:

»Ker ste imeli zdravnika, smo mislili, da bi radi imeli koga, s katerim bi lahko izpregovorili besedo o svoji duši.«

»Ali je kak anglikanski duhovnik kje blizu?«

»Najbližnji bo v Traleeu. Tam spodaj, kjer vidite stolp ali stari grad, je svoje dni stala cerkev, a pred leti so jo zaprli in streho prodali.«

Gospod Maxwell je dolgo molčal. Slednjič je rekel:

»Kakšni ljudje so pa Vaši duhovniki?«

»Če bi jih sami ne omejevali, bi jaz ne bil nič rekel. Mi imamo dobre, prave duhovnike, ki jih ni boljših na celim Irskem.«

»Ali je kateri med njimi star, to se pravi: že v zrelejših letih?«

»Seveda. Toda zelo čudno je, da je starejši gospod kaplan, a mlajši župnik.«

»Kako to? Mislim, da je narobe.«

»Tudi bi moralo biti, tudi bi moralo biti. A včasih se zgode zelo čudne reči.«

V prisotnosti protestanta ni hotel Owen nič več reči, a gospod Maxwell ga je silil.

»No, v kratkem, stvar se je zgodila tako: stari gospod, živ svetnik, je bil pred dvajsetimi leti tu župnik in ni bilo, ne samo raditega, ker jaz pravim, ni bilo boljšega in zvestejšega pastirja lastni čredi, kakor je bil Father Cosgrove. Nekoč sta si prišla navzkriž s škofom. Kaj je bilo, se ne vé. Nekateri trde to, drugi drugo. A naj bo že karkoli, naš ubogi župnik je podlegel in je bil odstavljen. O, to je bil žalosten, bolesten dan za župnijo. Za nekaj časa so mu zopet podelili oblast, a moral je iti v službo kot kaplan in je tudi šel. Toda

čutil je vedno domotožje po stari župniji in po svojih župljanih. Prosil je, naj ga pošljejo za kaplana tusem. V splošno presenečenje ga je poslal škof nazaj in tako je zopet tu; ljudje bi poljubljali zemljo pod njegovimi stopinjami.«

»In župnik, ali je že star?«

»Star? Jejsa, ne! Tako mlad je, da bi bil lahko vnuk Father Cosgrovea.«

»Teža moža moram videti,« je dejal gospod Maxwell po premolku. »Ali mislite, da pride?«

»Lahko se zanesete!« je ves vesel odvrnil Owen Mc. Auliffe.

XI. Na višinah.

Isti čas, ko je gospod Maxwell ležal težko bolan — nekega mračnega, motnega novemberskega dne — je sedel major v naslonjaču pri prijetnem ognju v kaminu. Z žalostnim srcem je dal prisiljen dovoljenje svoji hčeri za poroko z gospodom Outramom. Z veliko muko in po težkih srčnih bojih je opustil svoj najljubši načrt, poroko Mabeli z gospodom Maxwellom, o

Precej pozno je že bilo, a ne pomaga nič. Spravil sem se na noge. Hrvat je vprašal pri odhodu:

»Ali imaš vse oči s seboj?«

To je star dovtip in odgovoril sem mu: »Še tvojih kurjih očes ne!«

»Potem pa nikar ne hodi; če bi ti Lah na nos sedel, bi ga ne videl.«

Pri bataljonu so mi dali spremljevalca in telefonista. Šli smo mimo neštevilnih straž, ki smo jim tiho šepetali geslo.

Prišli smo iz vasi, skozi visoko travo smo počasi rinili mimo grmovja dalje, oprezno, tiho, da bi nas kdo ne slišal. Dospeli smo do kolovoza, ki je bil od zadnjega dežja blaten; tupatam se je odtekala voda. Drselo se nam je, tipali smo za mokro zemljo in se izpotikali na opolzlem kamenju.

»Trrr — ssst!« je zabrenčala krogla nad našimi glavami. Nato druga, tretja, ki so klestile v vejah in trgale listje z ga-

brov in hrastov. Prišli smo za hribček in se oddahnili. Potili smo se, da je kar curljalo s čela.

Naprej! Par skokov in bili smo na vrhu v strelnih jarkih, slednjič sem došel do opazovališča. Precej truden vsled blatne poti. Straža je mrko stala na zakupu in strmela v mesečno noč. Moj Bog, kako so lepe poletne noči na naši zemlji; v mesecu se svetijo bele vasi, bele ceste, bele gore, svetlo morje; čez gozdove in

Nemci v Varšavi.

katerem je trdno verjel, da se je izgubil. Izprevidel je, da se mora v tej stvari, kakor v mnogih drugih zadevah, kloniti volji svoje muhaste, a zelo odločne hčere. Gospoda Outrama je sicer sprejel kot pravega zeta; a njegovemu poštenemu značaju je bilo nemogoče, pokazati zanimanje, ki ga ni občutil, ali toplejše čustvo, ki bi bilo ponarejeno. Mučila sta ga dva različna občutka, ki sta se koncem konce uničevala: občutek nenaklonjenosti napram gospodu Outramu, ki si ga ni mogel razložiti, in občutek pravične jeze proti gospodu Maxwellu, ker ga je tako bridko razočaral. Ker se pa, v kolikor je prišel v poštev gospod Outram, ni tikalo važnih principiellnih vprašanj, ker ni bilo nobenega žaljenja glede nazorov o stanovskih razlikah, niti prekršitve starih, priljubljenih nazorov, ga je bilo lažje privedi do tega, da je sprejel tega, kakor pa da bi odpustil onemu, ki je prekršil vso dostojnost, prestopil zapovedi lastnega stanu in bo čisto mogoče začetnik gibanja, ki lahko spravi deželo v nemir in vladajoči sloj v pogin in polom. Počasi, počasi je začel

misлити na gospoda Maxwella kot izdajalca lastnega stanu in on, stari vojak, ki mu je bila izdaja greh, je končno prišel k sklepu, da mu dá slovo in dovoli hčeri poroko z gospodom Outramom.

Toda zblizati se s svojim zetom ni mogel; še manj bi mu bilo mogoče, sprejeti ga kot prijatelja in zaupnika. Čutil je močan občutek odpora, ki si ga ni mogel razložiti. Mož dejstev, ki je sovražil vsako kritično razglabljanje, se ni mnogo potrudil preiskati, kje so vzroki njegove nenaklonjenosti. Občutek je bil tu, in konec!

»Mab,« je navadno dejal, »jaz tega človeka za enkrat ne morem. On je lep mož in vse ter lahko zmeša dekletu glavo. A jaz ga zaenkrat ne morem.«

Hči se je sklicevala na njegovo mesto pri vladi in na njegovo članstvo viteškega reda. Toda major jo je nahlulil:

»Na dvorni ples pride marsikdo, ki zraven ne spada in tudi lumpje postanejo člani viteškega reda. Toda čez gospoda Outrama ne rečem nič. Ne vem drugega o njem, kakor da je v Serampoulu bičal tamošnje ljudi ter da rabi vedno besede o

,biču in slaščicah'. To mi pa niti malo ne ugaja, čeravno so Irci sami lopovi in hotentoti.«

Posebno danes je bil major slabo razpoložen; motno, mokro vreme mu je zopet prineslo protin. Gospod Outram je prišel k dineju ter je jedel sam z zaročenko, ker je major imel bolniško hrano in se ni mogel dvigniti s stola. Med dolgim, dolgočasnim obedom, kakor ga je sam smatral, je bil še enkrat tako nestrpen. Nešetokrat je vprašal slugo, če ne bo kmalu konca. Slednjič se je prikazal gospod Outram. Njegovo obličje je bilo rahlo zardelo, a njegovo obnašanje mrzlo in umerjeno kakor vedno. Major mu je ponudil čašo vina in skatlo cigar.

»Ne vem,« je začel major, »četudi Vi čutite to gnusno vreme, ki ga imamo že dva meseca v tej prokleti deželi. Zdi se mi, da obupam, posebno ker mi vedno priklči ta vražji protin.«

In major je skrbno prestavil nogo v drugo lego.

»Morali bi odpotovati v oktobru. Vse, kar se v teh severnih krajih prišteva k

Učinek strela naših možnarjev v konjski hlev.

njive leži nežna koprena, človek se boji dahnuti, da bi ne motil. Še grmenje topov se vse drugače sliši kakor drugod. In tako noč hoče izrabiti naše topništvo.

Sovražnik je na drugem brdu, petsto do šeststo korakov oddaljen. Telefon je

Notranjost podmorskega čolna.
Častnik pri perioskopu.

zapel, nato je sledil strel. Skozi daljnogled se da izvrstno opazovati; telefonistu naznanjam: »Strel predolg, prekratek, dobro!« Začel je tudi Lah, najprej par strel iz pušk, nato granate: »Šiš—vrš!« čez našo glavo. »Šiš—vrš!« Kakor bi se bilo odprlo peklo. »Šiš—vrš—bum! — Šiš—vrš—bum! Šiš—vrš—bum!« Ena je padla par korakov pred nami in vrgla zemljo v opazovalno okence. Telefon brni: »Kje je druga baterija?« Vidim jo, zadaj za hišami med drevjem. Nato je začel možnar. »Sst—kreč—rrr—sss—kreč!« Prvi strel je bil na levo, nato so začeli udarjati. Pok, nato visok steber prahu in dima — hiša se je podirala, kadila, nato druga, tretja, slednjič je bila mala naselbina kup razvalin. Dva topa sta naglo drvela nazaj po dolinici, sledila jima je granata, drugi so ostali za hišami razbiti. Možnar je še zamolklo zarohnel vanje.

Prišel je topničarski poročnik in me odpustil. Ogledal sem si še na pobočju mrtve Lahe od zadnjega napada, nekaj jih je viselo na žičnih ograjah; čudna groza spreleti še tako trdega človeka.

Grmenje je ljuto vztrajalo, par naših stotnij je obsul sovražnik z granatami, možnarji so mu odgovarjali in bruhali ogenj; nad tem strašnim ognjem je plul skozi oblake nad našo zemljo mesec in lil svojo mehko luč na nemirne, črne sence ob Soči.

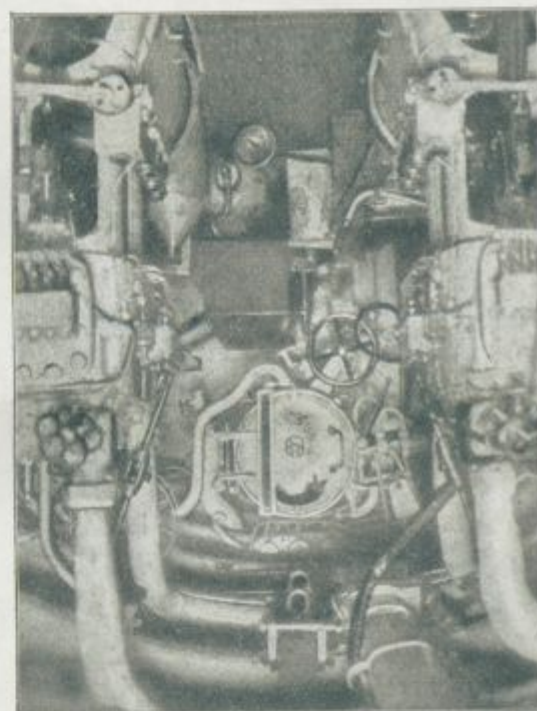
Alojzij Večaj,

stotnik dom. pp. št. 10. odlikovan na severnem bojišču s kolajno »Signum laudis«.

»12. decembra sem poveljeval bataljonu«, tako piše sam gosp. Večaj. »Podili smo Rusa cel dan. Prenočili smo v nekem samostanu. Bil je jako zanimiv in nevaren položaj: spredaj in zadaj Rusi; moral sem rešiti postojanko moštvo in sebe. Poslal sem en vod v bližnje hiše, ki je ujel vse Ruse. Zaprl sem jih v klet. Drugi dan sem polovil zaostale Ruse, ki so se bili poskrili. Tako sem bil rešen iz zadrege, dobil sem najvišjo pohvalo, priznanje za hrabro obnašanje pred sovražnikom. Prejel sem kolajno s krono na belordečem traku »Signum laudis«.

† Andrej Zupan.

Čakali smo, čakali, dolgo nad 5 mesecev pa nismo dobili niti slišali od njega glasu. Ugibali smo, ali je ujet ali je pa —

Notranjost podmorskega čolna.
Zadnji del s cevjo za spuščanje torpedov.

boljšim stanovom, se do aprila poda v Indijo ali vsaj k Sredozemskemu morju.

Major ga je pri besedi »boljši stanovi« čudno pogledal, a ničesar rekel.

»Poleti se še zdrži, to se pravi, če je mogoče h kriketu ali tennisu in če je na morju jasno vreme. Toda to je vedno dvomljivo. A pozimi! Hu!«

Gospod Outram se je stresel vsled neprijetnega občutka.

»Toda zdí se, da Vi zdržite!« je pripomnil major z lahkim posmehom.

»Dá, samo zdržim! Dokler nisem izpolnil dolžnosti v gradu, uredil vojaških zadev, ki so, kar moram žalibog izpovedati, v obupnih okoliščinah, in pa oprakov, ki so združeni z upravo mojega posestva, ki je še bolj v obupnih razmerah, nimam časa misliti na vreme.«

»Če bi ga slišala Mabel!« si je mislil major. »Mož lahko včasih tudi premalo pove.«

»Jaz ne morem razumeti,« je nadaljeval gospod Outram, »kako je mogla vlada dopustiti tako vnebovpijoče razmere, kakor so se ugnezdile na Irskem. V Birmi je

mного več spoštovanja pred postavo in človeško življenje se mnogo više ceni.«

»Kar se tiče spoštovanja pred postavo, ne bom sodil,« je dejal major. »Kar se pa tiče varnosti, pa ni tako hudo, kakor Vi menite. Sicer pa misli vsak Anglež, da visi njegovo življenje na niti ter da je med samimi zavratnimi morilci.«

In ali mogoče ni tako? Ali bi si kdo upal na svoja posestva brez spremstva?

»Ne, seveda ne, in tudi nihče tega ne napravi,« je odvrnil major, ki se je takoj umaknil v defenzivo. »Ni ga irskega veleposestnika, ki bi bil do današnjega dne videl najemnikovo hišo od znotraj.«

»Gotovo ne. In če bi kdo vstopil, bi ljudje oprali hišo z blagoslovljeno vodo ter bi krompir vrgli na cesto, če bi padla nanj njegova senca.«

»Outram, Vi ste prinesli s seboj, kakor vidim, svoje indijske nazore. Kot star Indijec bi vsakemu vrnivšemu oficirju svetoval, da pusti tam vse drugo razen svojega denarja, svojih jeter in ragujevih praškov.«

»Ne morem Vam pritrditi,« je dejal go-

spod Outram. Rdečica na obrazu se mu je še povečala. »Prepričan sem, da bi imeli tekom enega leta razmere urejene, če bi Irsko tako vladali kakor Indijo.«

»Indijo vladamo s svetlo močjo angleškega orožja,« je dejal major, čigar vojaški ponos se je zbudil ob tem miglaju. Clive in Napier, Havelock in Gough so imena, ki še danes vladajo Indijo s pomočjo — ljubosumnosti domačinov!«

Gospodu Outramu ni ugajala hvala preteklosti na škodo sedanosti; menil je, da je tudi on sam dobršno doprinesel k vzdrževanju angleške vlade v Indiji.

»Ne duhovi preteklosti,« je rekel, temuč možje sedanosti so, ki imajo v rokah vladne vajeti.«

»Samo včasih jih preveč napnejo,« je odvrnil major. »V Indiji sem videl reči, da me ob spominu nanje trese zona.«

Major se je zamislil.

»Haha!« se je zasmel gospod Outram, čigar zavest je bila vsled preglobokih požirkov že omežlena. »Star vojak, pa se bati! Kaj bi rekli Vaši tovariši pri 1. regimentu?« (Dalje.)

Alojzij Večaj,
stotnik, slikan kot
nadporočnik.

Andrej Zupan,
padel v Galiciji.

Jožef Burja,
padel na severnem
bojišču.

Vinko Kurnik,
padel na severnem
bojišču.

Ivan Šraj,
padel na severnem
bojišču.

Anton Naveli,
doma z Ježice, padel dne
17. junija 1915. v Galiciji.

padel za domovino. Dne 29. junija t. l. pa pride res uradno poročilo, da je Andrej padel junaške smrti pri Jencah v Galiciji. Bil je v boju preboden v srce in ni ga bilo več —. Šel je v boj, toda ni se vrnil več iz njega. Zadnje obvestilo, da je še živ je poslal okrog 5. februarja. Andrej je bil rojen 1894. v mali vasi Kupljenik pri Boh. Beli. Bil je vzor mladeničev, nada staršev, miren, prijazen fant ter vnet gasilec.

Torej počivaj mirno, dragi Andrej, v tuji zemlji in pričakuj nas nad zvezdami! Vam pa, dragi starši, kličem: Bodite potolaženi, kajti vsaka kaplja krvi kaže zvestobo junaštva Slovencev do Boga in do presvetlega vladarja. Iz vsake kaplje krvi vzraste nova cvetka junaštva. Tudi mi Slovenci lahko rečemo s Špartanci:

Popotnik, povej Slovincem,
da tu si nas videl ležati,
kakor velel domovine je sveti ukaz!

† Jožef Burja

je bil rojen 1872. Padel je 6. oktobra 1914. pri Pšemislu. Uresničila se je njegova slutnja: ko je odhajal na bojno polje, je dejal, da ga ne bo več nazaj. Bil je dober in blag mož ter bil več let vnet gasilec. Naj Ti bo lahka zemlja gališka!

† Vinko Kurnik,

19 let star, doma v Govcah, župnije sv. Jederti nad Laškim na Štajerskem, je bil dne 13. marca 1915. v Karpatih kot zvesti poizvedovalec na patrulji iz neke hiše zahrbtno ustreljen v glavo. Bil je najmlajši sin matere vdove; dva starejša sina Jožef in Blaž sta v ruskem ujetništvu. Vsi trije so udje Marijine družbe, vzor vrlih krščanskih mladeničev. Bog daj materi moč in udanost, da bo kot Makabejska mati ta dar položila domovini na oltar!

† Ivan Šraj

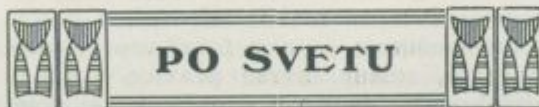
padel na severnem bojišču. Rojen 11. maja 1896. na Dol. Dobravi, župnija Trata. Dne 15. aprila je nastopil vojaško službo, dne 24. maja je odšel na severno bojno polje. 7. junija je padel častne smrti. Krogla ga je zadela v srce, njegov četovodja je naznanil smrt njegovim domačim in pohvalil mladeniča. Kdor ga je poznal, ga je rad imel, bil je dober in pohleven mladenič. Zapušča žalujčo mamo in edino sestro, ki sta ga nad vse in iskreno ljubili, in 7 polbratcev in sestic. Preselil se je tja v rajske višave, k svojemu očetu in bratu! Tebi, blagi moj Ivan, bodi lahka gališka zemlja! Na svidenje nad zvezdami!

mo njim samim, mi si ne moremo predstavljati. — Sestrelili smo eno laško letalo; pilot in opazovalec sta zgorela.

Zadnjič nismo mislili, da bomo že po-

Iz Taškenta. Kirgiška žena molze kobilu. Sliko poslal avstrijski ujetnik Franc Krašna.

Svetovna vojska.

Italijani si krhajo zobe ob kamenitem Krasu. Da bi prikrili svoje neuspehe v zadnji bitki, so tudi med odmorom vedno napadali in pošiljali v gotovo smrt svoje vojake. Zdaj je Lah prenehal z večjimi napadi od Krna do Gorice, miroval je pri Tolminu, pri Plaveh in ob Goriškem območju, a tembolj začel napadati Kras.

Noč in dan se obnavljajo močni napadi: Griže-brdo, ki ga je začasno zasedel, je spet v naših rokah, Lah se zama trudi do Trsta. Dokler imamo še par vojakov na goriški fronti, je vsaka njegova želja brezupa. Junaških čet se je spomnil iz iskreno zahvalo sam sivolasi vladar, toplo se jim je zahvalil njih lastni poveljnik, s ponosom in s svetim zaupanjem zre domovina na stražo ob Soči. Kaj vse pretrpe, kakšen peklenski ogenj zdrže naše čete, je mogoče povedati sa-

ročali o Varšavi. Po enem tednu je srce Poljske vrokah osrednjih armad. Druga za drugo so padale postojanke, z neverjetno hitrostjo so Rusi zapuščali obrambno črto Varšavo—Ivangorod, Sokal na jugu, Ostrolenka—Mitava na severu. Nemci so zavzeli Mitavo, ki je na cesti proti Rigi, naše čete pa na jugu Novo Aleksandrijo, zasedle Ljublin, Kolm, Lenčno, Ivangorod, Vladimir—Volhinjski. Varšava ključ Poljske, je v posesti zavezniških čet; Rusi iščejo novih postojank, da se upro zmagovalnim četam, a ta nova črta je že na severu in na jugu ogrožena, zaveznika jih neumorno potiskata nazaj. Treba poudariti, da se je zdaj bojna črta na Poljskem zožila, obroč okrog Varšave se je izravnal in vtisnil, čete so se na posameznih točkah ojačile; Rusi so svojo usodo zapečatili. Umikanje njihove velikanske armade pomeni zanje neizogibno katastrofo. Po enem letu imata osrednji državi Poljsko v rokah, Belgijo velik del Francije; nastop Italije se ne pozna na drugih bojiščih.

Sanitetna služba.

Z vojno je v tesni zvezi oskrbovanje ranjencev, ki obstoja že od tistega časa, ko so se začeli narodi in plemena vojskovati. Že v znani trojanski vojni se je vojskoval na strani Grkov zdravnik Mahaon, bi je obvezoval rane in polagal nanje zdravilna zelišča. Sploh so bili Grki mnenja, da je zdravnik (pri njih še ne najdemo tega izraza) več vreden kot več drugih, kateri se ne razumejo na zdravilstvo. Hipokrat, oče zdravilstva, je svetoval svojim učencem, da naj gredo na bojno polje, da mu

Japonski tempelj, v katerem stanujejo avstrijski ujetniki; poslal Leopold Voje, mornar s potopljenega ladje »Zenta«.

Štorklja-invalid. V gozdarski hiši pri Wiesbadnu živi pitoma štorklja, ki ji je hudobna roka zlomila nogo. Napravili so ji umetno, ki se v kolenu pregiblje in ptici dobro služi.

Umetna noga štorklje.

pomažajo pri delu in da se obenem uče. Zdravnik na bojnem polju je bil v starem, da celo v srednjem veku redka prikazen, kar se je šele udomačilo v novem veku, ko se je vojaška sanitetna služba šele organizirala. Zanimivo je, da je prva vojaška saniteta stopila v akcijo v mali brandenburški armadi v letu 1634. za časa tridesetletne vojne. Misel, da more biti tudi zdravnik dober sobojevnik v boju za humaniteto zoper grozo vojne, je postala splošna zahteva; predvsem so uvideli vodeči krogi, da je saniteta na bojnem polju izvrstno orožje, ki močno škoduje sovražniku s tem, da vzdržuje vojake zdrave ali jih kolikor mogoče hitro pozdravi in pošlje nazaj v vojsko. Da pa ostane to orožje, če smemo rabiti to primero, ostro in svetlo, je predvsem potrebno, da si gresta saniteta in vojaštvo v vsem na roko. To spoznanje je posebno pri nas v Avstro-Ogrski ustvarilo zgledno saniteto, kar izpričuje sedanja vojna.

Občudovanja vredni napredki na polju modernega zdravilstva in nič manjši tehnični napredki z ozirom na orožje in strelivo so doprinesli, da so človeške kakor tudi materialne izgube manjše, da so spopadi in bitke vedno manj krvave. S smelostjo smemo trditi, da izpade sedanje mednarodno krvoprelitje bolj ugodno kot pa v zadnjih večjih bojih in vojnah. Preden dokažem to trditev s številkami, si dovoljujem malo opombo. Večkrat se sliši: Saj ne zadene vsaka krogla! To je resnica. Statistika dokazuje, da je v rusko-japonski vojni smrtno zadelo povprečno šele 151,

kanonska krogla in čudovito! šele 3300. strel iz puške! Izrazi izgub izpričujejo, da je število ranjencev in mrtvih vedno pojemale. V bitki pri Kolinu v sedemletni vojni so izgubili Prusi 40% svojega moštva, pri Kraljevem Gradcu (1866) so izgubili Avstrijci in Nemci skupaj 4 oz. 11% vojakov; da, celo v najljutejši bitki nemško-francoske vojne 1870/71 pri Mars la Tour so Nemci izgubili samo 22% vojakov, dočim pri Kolinu 40%. V francosko-nemški vojni je štela nemška armada 33.100 častnikov in 1.113.200 mož. Na bojnem polju jih je padlo 17.255; onih, ki so umrli pozneje po bolnicah vsled prizadetih ran, je bilo 11.023 mož; vsled sovražnega orožja jih je padlo torej 28.278. Žrtve zaradi raznih bolezni se štejejo na 14.904. To znaša torej 43.182 mož, t. j. približno 3,6% cele vojske. Invalidov je postalo 70.000. Število padlih 28.278 je jako nizko; bralcu se bo to zdelo malenkostno, če sliši, da to število ne presega daleko ne vsote vsakoletnih smrtnih nesreč v Nemčiji. To nam bodi vsem, ki imamo očete in sinove, brate in dražje prijatelje na bojnem polju, v tolažbo!

Če pomislimo, da v francosko-nemški vojni niso mogli zatreti raznih bolezni, ker še niso poznali njihovih kalibrov in lastnosti; da je moderno zdravilstvo v zadnjih desetletjih tudi v jako težkih slučajih doseglo sijajne uspehe; da se rane, od najnovejših pušk malega kalibra prizadete, še precej hitro in dobro celijo in slednjič da je naša vojna saniteta, kakor sem že poudarjal, vzorno organizirana, opremljena z najrazličnejšimi napravami in zdravili, s potrojenim moštvom — ako torej vse to upoštevamo, smemo z vso pravico upati in pričakovati, da naše izgube v tej vojni razmeroma niso velike; pomisliti je treba, da si noč in dan stoje v boju nasproti milijonske množice.

Oglejmo si torej nekoliko bliže našo vojno saniteto. Razločujemo tri vrste oskrbovanja ranjencev: prva pomoč že na bojišču, transportiranje in oskrba po lazaretih in bolnicah, kjer delujejo seveda pod vojaškim nadzorstvom tudi civilisti in strežnice-križarke. Prvo pomoč dobi torej

ranjenec na bojišču, potem ga prepeljejo v notranje dežele v različne lazarete in bolnišnice, včasih tudi v domači kraj.

Za prvo pomoč mora imeti vsak vojak, ki stoji na fronti in se bojuje, v desnem, zunanjem žepu suknje (bluze) obvezo, ki zadostuje, da se ga za silo obveže. Prva pomoč se navadno izvrši na sledeči način: Ko pričakujejo večje bitke, t. j. ko pričakujejo večjih izgub, zgradi sanitetno osobje, če je mogoče, vsak bataljon ali vsaj vsak polk zase, neposredno za bojno črto, najbolje ob vodi, sanitetno obvezovališče, ki je pred sovražnim ognjem varno in za naše od vseh strani dostopno. V to hišico se prepelje sanitetni voz s potrebnimi instrumenti, zdravili, obvezami, z nosilnicami, z odejami itd. Na strehe se vtakne zastavo Rdečega križa — v Nemčiji kaže tudi rdeča svetilnica, ki jo obesijo ponoči, kje se nahaja lazaret —; sanitejci, pri vsaki kompaniji štirje možje, ki nosijo na levi roki rdeči križ na belem polju, odlože tu svoje telečnjake in puške, pripravijo slamnato ležišče in se podajo, opremljeni z obvezami, steklenicami z vodo in nosilnicami, v prvo bojno črto, to je v ogenj. Sanitejci imajo nalogo, kolikor mogoče hitro ranjence izročiti zdravniškemu nadzorstvu. Glavni namen začasnih lazaretov je, da zbirajo ranjene vojake, jih okrepcajo, zdravniško preiščejo in opremijo za transport. V teh lazaretih obvezujejo ranjenecem rane; v redkih slučajih se izvrši tudi operacija (amputiranje nog in rok, da se ne zastrupi celo telo). Vsakršnih večjih operacij se na bojnem polju izogibajo; saj pravijo vojni kirurgi: »Prva obveza in prvi transport odločuje nad usodo ranjenčev.« Lahkoranjeni korakajo v popolnem redu v oskrbovališče za lahkoranjene, težkoranjene pa prepeljejo kolikor mogoče hitro v lazarete.

(Dalje.)

LISTNICA

Z današnjo številko smo ustavili „Glasnik“ vsem onim naročnikom, ki niso obnovili naročnine kljub enomesečnemu stavljenemu roku.

Oni naročniki pa, ki so list plačali tekom zadnjega tedna, a niso prejeli današnje številke, naj lista ne reklamirajo, ker ga bomo dostavili naknadno — kakor hitro nam bo pošta dostavila potrdila.

Iz republike San Marino. Prijavila se je vsa »armada« prostovoljno za laško vojno službo.

DOGODBE

Kdor je prepameten. Posestnik bi bil svoj krasen par konj rad odtegnil vojaškemu pregledu. Prvi dan pregleda je pregovoril znanca kmeta, da je pripeljal svoje že pregledane konje še enkrat na nabor. To se je posrečilo in posestnik se je vrnil veselo s svojimi konji domov, kjer je občudovala rodbina in družina zvičajnost gospodarja. Prišel pa je drugi dan vojaškega pregledovanja konj. Mož se ni upal ponoviti prve šale, šel je h komandantu naborne komisije in mu rekel: »Gospod nadporočnik, ni vredno, da pripeljem tudi jaz: lisec ima naduho in rjavec ima golšo.« — »Dobro, dobro,« pravi častnik, »ali mi moramo vseeno videti; le pripeljite.« — Težkega srca pripelje posestnik konje; kar slabo mu postane, ko izjavi nadporočnik, da sta konja dobra. »Mi bi Vam bili dali zanja čez tritisoč kron, ker ste pa tako odkritosrčni in ste sami povedali, da sta nadušna in golšna, sicer se jima ne pozna, Vam ne moremo dati več kot 2800 K.«

Pojasnilo. Nemec pri zahodni nemški vojski je vprašal ujetega Francoza, kako so ga ujeli. Odgovoril mu je: »To je bilo včeraj pri oni prokleti sladkornici v Souchezu, kjer nismo vedeli nikdar natančno, je li je naša, ali je nemška. No, rekli so nam: Zdaj je za trdno naša in zdaj bomo skuhalo. Postavili so me za kuharja in jaz sem se hotel prepričati, če ne bi mogoče našel par steklenic starega vina, ki bi se prilegle po vročih dneh bitke. Šel sem v sosednjo klet in našel pod razstreljenim obokom res še štiri cele steklenice. Vino, pri moji veri, ni bilo slabo. Zlezel sem zopet na vrh. To vam je bilo iznenadenje! Ko sem šel v klet, je bila vas francoska, ko sem lezel iz nje, je bila že nemška. Skrtil sem se, da počakam, da pridejo zopet Francozi. Ali videla ste me dva Nemca, katera smo bili ujeli dan poprej. Eden od njiju je govoril francoski. Kričal je: »Zdi se mi, da so Nemci zopet zasedli vas.« — Rečem mu: »Da, tovariš, tudi meni se zdi tako, ne vem pa prav; pojdemo skupaj, da vidimo, ali sta vidva moja ujetnika, ali jaz vajin.« — Šli smo in smo prišli v roke nemškemu oddelku, ki je zarubil mene in moje steklenice.«

Čudna rešitev mesta Thorn. Leta nesreče 1629. se je mesto Thorn na izreden način obvarovalo sovražnega napada. 19. februarja je

bilo na ulicah in trgih zelo živahno. Nepošten pomočnik je na zelo sramoten način okradel uglednega meščana. Po tedanjih postavah je bil obsojen na vislice. Omenjenega dne bi se bila morala kazen izvršiti. Vse, kar je ležlo in šlo, je drvilo že zgodaj zjutraj pred mestna vrata, kjer bi moral ubogi grešnik prestati svojo kazen. Po dolgem čakanju je prišel voz z ubogim človekom, ki se je tresel zraven duhovnika. Izpolnili so zadnje formalnosti, postavili lestvo in tat je splezal nanjo. Občinstvo je obšla groza, vse okoli in okoli je bilo blede in prepadeno. Ravno je hotel rabelj obsojencu vreči zanjko okoli vratu, ko se je grešnik še enkrat ozrl na to lepo zemljo, ki bi jo moral zapustiti. Kar naenkrat je zavpil mestnim svetovalcem, da je za bližnjim hribom zapazil močno četo švedskih vojakov, ki so očitno namerjali napad na mesto. — Mestni očetje so osupnili, množice se je polastila zmešnjava in strah; vse je bežalo kakor brez glave v mesto, da bi rešilo svoje borno imetje. Tatu pod vislicami so pozabili, kajti res je general Wrangel napadel mesto, a se moral umakniti. Obsojenca, ki je z lestve naznanil prihod sovražnika, so pomilostili.

ZDRAVSTVO

Vino za jetrne in pljučne bolezni. Razreži in deni v sodček, ki drži 25 litrov, 75 g petoprstnikove korenine, 60 g tormentiljine (srčna moč), 45 g blaženega korena (geum), 45 g betonike, toliko vrednika, kordebenedikte, pelina in tavžentrože. Nalij z moštom; ko je pokipelo, čez 6—8 tednov odtoči in pij opoldne in zvečer.

Kopine ali črne maline so cen ali premalo uvaževan sad. Kopinov cvet in sad ustavlja krvavenje pri ženskah. Cvet se uživa posušen in stolčen na vodi, sad posušen in stolčen ali kuhan. Vsaka gospodinja naj bi si pripravila malo kopin. Mezga in ocedek se naredita kakor od malin, prav dober je tu povedani način: Izberi sočne debele jagode, stresi jih previdno na sito in oplakni in stresi počasi v skledo. Na $\frac{1}{2}$ kg jagod kuhaj 50 dkg sladkorja, dokler se ne prijemlje žlice. Vreli sladkor vlij na jagode in pusti ga do drugega dne; drugi dan odlij lepo od jagod. Kar je redkega, zavri in zlij zopet na jagode, pusti stati do drugega dne, odlij zopet, ko je zavrelo, prevri tudi jagode, napolni posode in nalij na jagode toliko moče, da jih pokrije, drugo nalij v steklenice. Tako imaš jagode in ocedek. Za krvavenje potrosi malo s sladko skorjo in jemlji večkrat po žlici.

Za legar kuhaj ogrizek z medom in dajaj bolniku piti.

Medenično mazilo za udnico in tvore. Raztopi na pokritem ognju $\frac{1}{4}$ kg rumenega voska, 40 g laškega olja, 40 g loja, 40 g smrekove smole, 20 g amonijakove smole, 75 g terpentina. Ko se je vse razprostilo in sprijelo, primešaj 250 g prahu detelje medenice, 15 g pelinovega, 15 g gomiličnega in 15 g lovorjevega prahu, premešaj dobro, namaži za $\frac{1}{2}$ cm debelo na platno in naveži. To razžene trde sesedenine.

Oskrumbe in grinte. Kopinove odganjke kuhaj na mleku in vodi in pij ali pa opari pest kopin zvečer s $\frac{1}{4}$ litrom kropa in izpij zjutraj.

Pot na nogah je zastal. Vzemi drugi brezov lub in naveži tako na noge, da bo bela stran na zunan; hodi v tem, dokler se ni izpustil zopet pot.

Magnet v vojni kirurgiji. V listu za rano celstvo piše prof. Tietze: »Prinesli so ranjenca, kateremu je prelomil granatni kos tilnik in mu poškodoval možgane. Vzeli so mu iz 6 cm globoke luknje kostni drobec. Röntgenovi

žarki pa so odkrili v bližini luknje drobček granate. Prof. Tietze je ukazal, da ne sme ostati železo v glavi, kajti izkušnja uči, da zaraste krogla v možganih le na videz in se

Laški stotnik:

»Kam si zlezel, človeče?«
»V avstrijsko uniformo, kapitano.«

poda, kadar se ji zdi, na pot po glavi, pri čemer pritisne lahko na važen centrum živcev in ranjenec pade mahoma mrtev na tla, kakor se je že večkrat zgodilo. Nastalo je vprašanje, kako bi dobili drobec iz glave. Tietze je hotel delovati z močnim magnetom, tega pa ni bilo pri rokah. Domenil se je z gospodi pri brzojavnem oddelku, ki so mu svetovali, da se posluži elektromotorja. Vzeli so gladko opiljen in razkužen železen drog, ki je bil vtaknjen v tuljavo, skozi katero so spustili močan tok. Ko je prišlo železo v bližino rane, je rahlo cinknilo in granatni drobec je visel na magnetu.

Za vodenične otoke. Namочи na litru vina dve pesti rožmarina in jemlji po dve žlici dvakrat na dan. Zjutraj in zvečer se maži s sledečim mazilom: Stolci pest žajbelja, pest vinske rutice, pest trpotca in dve pesti brinjevih jagod, deni toliko masla, da pokrije, kuhaj, dokler ne potemne rože, iztisni skozi redek mušlin in spravi v posodice. To se naredi najbolje poleti, če pa ni svežih zeli, so dobre tudi suhe.

GOSPODINJA

Mezga iz rdečih jagod. Kuhana jagoda izgubi svoj krasni aroma; najboljša je surova jagoda. Tudi za zimo. Prav dober način je ta: Lepe zrele jagode pretlači skozi gosto sito, da ostane seme na situ. Vzemi stolčenega sladkorja, kolikor je jagodovega močnika, in mešaj oboje v porcelanasti skledi eno celo uro, potem naloži v posode in vlij na vrh dve žlici ruma, zaveži ali zamaži in spravi v kleti v pesku. Klet mora biti hladna in pesek vlažen. To je okrepilo jetičnim.

Jagodovo vino. Iztisni jagode in daj na liter soka $\frac{1}{2}$ l vode in 300 g sladkorja, nalij v sod in pusti kipeti pri 15° C. Ko je vino pokipelo, odtoči v drugi sod, kjer naj ostane v miru. Vino je godno čez 8—12 mesecev; bolj ko je staro, boljše je. Je prav zdravo za opešane, jetične in vodenične.

Jagodov kis je izvrstna hladilna pijača. Neoprane lepe jagode deni v široke steklenke

Sanje italijanskega kralja.

»Moj ljubi Cadorna, kaj se mi je sanjalo! Na Tirolskem so mi valili kamenje, Adrija je pa postajala vedno bolj globoka.«

»Da bi bilo to samo v sanjah!« je vzdihnil Cadorna.

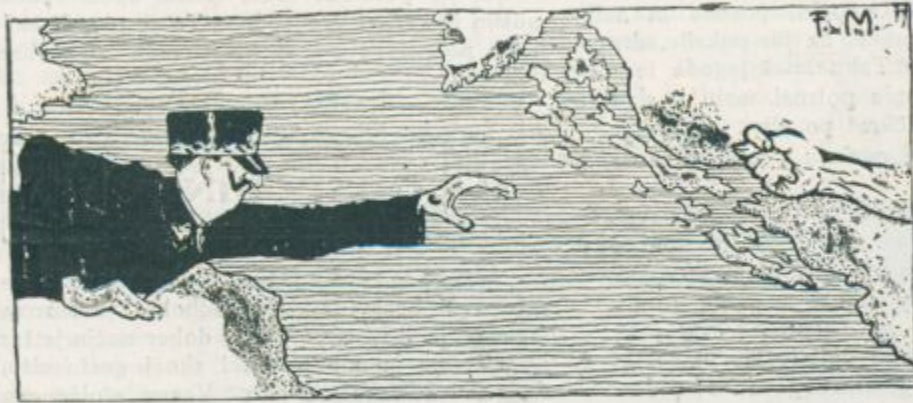
ali vrče in zalij jih z vinskim kisom, postavi posode na hlad za tri dni, odlij jesih, stresi jagode vun in naloži novih jagod vanje. Vlij zopet jesih nazaj. Tako naredi še enkrat. Potem precedi jesih skozi tenko krpo, zlij ga v prsten, dobro pološčen lonec, daj na vsak liter jesih 750 g sladkorja, pusti ga zavreti pri živem ognju. Ko je vrel štiri minute, ga speni in nali segrete steklenice ali prstene vrče, pusti, da se ohladi, zamaši in spravi na hladnem. Vonj tega jesih je čudovit; za glavobol in opešane živce je jako dober, ako ga utiraš in se umivaš z njim.

Riževnjak. Opari 250 gramov riža, odlij krop in oplakni riž z mrzlo vodo, nali nanj poldrug liter mleka, dodaj 70 gramov surovega masla, osoli in kuhaj do mehkega, odstavi, da se ohladi, primešaj potem 250 gramov stolčeni mandelnov, odribe limonin, 8 rumenjakov, 300 gramov sladkorja, 125 gramov rozin in ravno toliko korint ali cveb. Ko je vse dobro premešano, primešaj še rahlo trdi beljakov sneg. — Dno in strani modla obloži s plastjo dobrega potičnega testa, naloži maso na testo, speci pri tistem ognju, potrosi s sladkorjem in daj na mizo.

Rahlo testo za povitice dobiš, če denes namesto masla žlico finega olja in žlico svinjske masti.

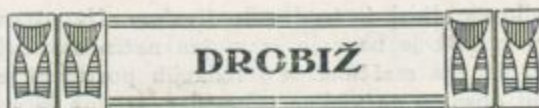
Glazura za testenine. Speni 2 beljaka in 120 g presejanega sladkornega prahu, kani medtem limoninega soka v pene in nemesi za nožev konico nadebela na testo. Peniti je treba $\frac{1}{2}$ ure. — Ali peni sladkor in mlačno vodo z lesenim vrtilom in namaži testo, ko je skoraj že pečeno, in pomakni nazaj v peč.

Korist krtov in krastač. Dve živali, ki se najdejo le tam, kjer so črvi, polži in kaj podobnega. Dolga leta so jima očitali, da izpodjedata korenine in sadike; zdaj kupujejo po drugih deželah že krastače in žabe, da jih stavijo v rastlinjake. Angleži so dajali pred par leti po 8 mark za 100 krastač; na Francoskem jih plačujejo še bolje; za velike glivnjake pri Parizu rabijo vsakoletno cele kupe krastač in žab; stavijo jih tudi v kleti, kjer prezimuje zelenjad. Kdor ubije krta ali krstačo, je nespameten. Krt se odpravi lahko s tem, da zatlači v njegov rov v petrolej namočeno cunjko. Krstači očitajo, da objeda jagode, a ona pobira le polže, ki žró jagode. Krstače se boji pri nas vse, češ, da je strupena in marsikdo veruje celo, da je coprnica.

Slika brez besed...

Garjavi ali hrastavi kunc poginejo radi, kar je v sedanjem času precejšnja škoda. Vzrok je nalezba, slab zrak, nečeden hlev. Vsak dan mora biti pri kuncih sveže nastlano; stelja prejšnjega dne se skida ali pomete za gnoj. Šotin zdrob je zdrava stelja. Garjavega kunca odloči od drugih. Koplji ga vsak dan v zajbeljevi izkuhi, obriši in namaži z mazilom iz 100 g svinjske masti in 5 g kumininega olja. Hlev je treba pobeliti ali zribati ali vsaj pokropiti z apnenico. Vsak dan se mora hlev zračiti.

Mali Slovenec v tujini za veliki top. Avstrijski konzul v Valdiviji (Chile) je dobil od slovenskega tam bivajočega dečka hranilnično knjižico na 77 peset in 35 ren. Pošiljatev je pojasnilo dečkovo pismo: »Ljubi gospod konzul! Slišim od svojega očeta in od svojih učiteljev o strašni vojski v Evropi, v kateri je izgubilo toliko otrok svojega očeta. Zato Vam pošiljam svojo knjižico, da bi jo poslali gospodu cesarju na Dunaj. Jaz mislim, da bi bilo dobro, da bi kupil gospod cesar en tak veliki top, kakor ga imajo Nemci, potem bi naši Avstrijci lahko več Rusov premagali. Imam dva velika brata, ki sta v šoli. Ko pride domov, jima porečem, naj pošljeta tudi svoje prihranke avstrijskemu cesarju. Ko bom večji in bo zopet vojska, bom tudi jaz vojak; zdaj sem komaj osem let star in moram čakati. Cesarja Franca Jožefa bi rad enkrat videl, Bog mu daj zdravje še dosti let. Vas pozdravlja Ciril Makuc.«

Kako dolgo se lahko človek posti. Mnogo ljudi omaga, če jim »kruli« v želodcu in ne dobe hrane pravočasno. V zadnjih letih pa je mnogokrat poizkusila stradati umetnica v postu, po imenu Serval. V petih letih je napravila dvajset takih poizkusov in enkrat je prebila petindvajset dni brez jedi. Izpila je pri tem pet litrov mineralne vode. »Vsekakor kažejo ti poizkusi,« pravi njen zdravnik, »da človek lahko zdrži daljši post, nego se je mislilo, ne da bi pri tem čutil organskih bolečin, če ima dovolj pijače.« Take poizkuse si lahko privolijo samo zdravi in močni ljudje.

Cugnotov avtomobil. Tudi naši urni avtomobili imajo nerodne in počasne prednike. V drugi polovici osemnajstega stoletja se je trudil tehnik Cugnot s sestavo voza, ki bi ga gnal sopar. Posrečilo se mu je, da je napravil bolj majhen voz, ki je prevozil 4 do 5 kilometrov na uro. Na to so opozorili mogočnega vojvoda Choiseul, ki je spoznal važnost takega vozila za vojaško službo. Želel je, da napravi Cugnot voz, ki bi bil tako sestavljen, da bi podrl in predrl vse zapreke na svoji poti. Cugnot je menil, da doseže to, ako vdela v voz večji in močnejši stroj. Toda večja moč stroja je branila, da bi mogel voditi voznik voz; metalo ga je sem in tja. Cugnot ni odnehal, toda leta 1770. je bil vojvoda Choiseul strmoglavljen s svoje mogočne višine, in Cugnot je izgubil oporo. Spomenik v vasi Veid v departement Meuse hrani svetu ime prvega izumitelja vóz brez vprege. Njegov voz hrani še muzej za ohranitev obrti in umetnosti v Parizu.

Stradalne poizkušnje. Kadar hočejo preizkusiti v Ameriki novo živilo ali dognati, koliko živeža je treba človeku za silo, tedaj se obrnejo na vlado, da jim dá par vojakov. Poizkušnje za stradanje so se vršile pri ameriški armadi že večkrat, da se določi potrebna količina zasilne porcije, ki bi zadoščala vojaku za slučaj, da bi bil vojak odrezan od trena. Tako so določili pred par leti zasilno količino iz posušenega mesa, žgane pšenice in čokolade. Posušeno meso in pšenico so zmešali in stisnili v ploščo. Tri plošče te zmesi in

tri enako velike plošče čokolade so bile odmerjene za tri porcije. Dve leti je od tega, pa so poboljšali zasilno porcijo z dodatkom sladkorja, jajec, mleka in sladu. Temu so primešali čokolado in napravili iz zmesi plošče, katerih dobi vojak po tri na dan in ki tehtajo vse tri 350 gramov. — Prav ameriški je način, kako so preizkušali te zasilne porcije. Univerza v Yale je dobila na razpolago dvajset vojakov, ki so dobivali vsak dan nekaj manj mesa, dokler niso prišli do določene množine beljakovine in ob teh najmanjših porcijah so morali živeti vojaki par mesecev, da se je pokazal učinek. Eden teh mož je bil jako ope-

»Zakaj je tak krik?«
»Pretepajo se radi gosi. Vsak bi jo rad kupil.«
»Ali so tako poceni?«
»In še kako! — Po 20 K ena!«

šal, pet mož ni izgubilo nič od svoje prejšnje teže, drugi so izgubili, kar so imeli preveč, čutili so se bolj močne in lahke. Zanimivo je poročilo, da so jih zaprli za časa preizkušnje v steklene kurnike — če je res. — Splošne poizkušnje so dokazale tudi drugod, da ni beljakovina tako potrebna za vzdrževanje telesnih moči, kakor se je menilo doslej. Bilo je rečeno, da mora dobiti vsak človek na dan 180 gramov beljakovine, in zato so polagali toliko važnost na uživanje mesa; sedaj vemo, da nam je dovolj 5 gramov beljakovine, če nadomestimo, kar je manj, z mastjo in z ogljenimi hidrati.

Knjigoveznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela
Krajevni znaki za »Orle«, kokarde in pentlje z napisi za društva se izgotavljajo v najkrajšem času po zmernih cenah.

Katoliška tiskarna II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
Odgovorni urednik Josip Klovár.